11. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

كتاب الابحاث الكاملة للمؤتمر الدولي الحادي عشر للعلوم الاجتماعية والبحوث الراهنة

Book of Proceedings of 11th International Congress of Social Sciences with Current Research

Editors: Asad LAYEK – Sami BASKIN

RİZE

2019

ISBN: 978-605-80245-1-9

Yayımlanma Tarihi: 15.12.2019

Yayıncı: Saybilder

Eserin Adı

11. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinleri

كتاب الابحاث الكاملة للمؤتمر الدولي الحادي عشر للعلوم الاجتماعية والبحوث الراهنة

Book of Proceedings of 11th International Congress of Social Sciences with Current Research

Editors: Asad LAYEK – Sami BASKIN

Kapak Resmi: Photo by Annie Spratt on Unsplash

Müracaat

Saybilder - Yeni Pazar Mah. Ali Okumuş Cad. Mevlana Sitesi A Blok ÇAYELİ / RİZE

TÜRKİYE

Kurullar

Düzenleme Kurulu Başkanı - رئيس لجنة التنظيم

Prof. Dr. Şinasi Akdemir – Çukurova Üniversitesi

Düzenleme Kurulu - لجنة التنظيم

Prof. Dr. Mohammed Faridi - Hassan 1 University (Fas)
Dr. Baitiche Abdelhamid - University Of Batna-1 (Cezayir)
Dr. Hatem Fahad Hano Altaiy - University Of Mosul (Irak)
Dr. Khaled A. Mansur Tumi - The National Center for Research and Scientific Studies (Libya)
Dr. Majed Abdel Aziz Issa Al Khawaja - University of Jordan (Ürdün)

Bilim ve Danışma Kurulu - اللجنة العلمية

Prof. Dr. A. Celil Çakıcı - Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. A. Kadir Çüçen - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Abdulkadir Işık - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah Şevki Duymaz - Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Adem Alpaslan Altun - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Adem Kalça - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan Çelik - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan Sofuoğlu - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan Tepecik - Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Afşin Şahin - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Agah Sinan Ünsar - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmed Afify - Al Ain University (Birleşik Arap Emirlikleri)
Prof. Dr. Ahmet Ay - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Ayhan - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Haluk Yüksel - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Kalender - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Karadağ - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Zeki Ünal - Bursa Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Akın Aksu - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Alaattin Aköz - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Ayata - Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Boran - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Murat Vural - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Murat Yel - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Sarıkoyuncu - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Sinan Bilgili - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Sülün - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Alpay Hekimler - Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Alper Ertürk - Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Arzdar Kiracı - Siirt Üniversitesi
Prof. Dr. Arzu Öztürkmen - Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Arzu Şener - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Aslı Akay - Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Atilla Akbaba - İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Aykut Bedük - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Aykut Lenger - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Aylin Baran - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Aysel Erciş - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Aysel Köksal Akyol - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Aslıhan Çelenk - Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Aydın - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Banu Başar - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Çalık Ross - Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Ayten Sezer Arığ - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Azize Hassan - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Bahar Berberoğlu - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Banu Esra Aslanertik - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Coşkun - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Coşkun - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Şahin - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Berdal Aral - İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Berrin Onaran - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Beykan Çizel - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Bilal Söğüt - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Bilgehan Gultekin - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Binnur Gürler - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Bozkurt Ersoy - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Burhan Varkıvanç - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent Günsoy - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Cafer Çiftçi - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Cafer Topaloğlu - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Candan Ülkü - Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Cavit Yavuz - Ordu Üniversitesi
Prof. Dr. Celal Türer - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Celaleddin Serinkan - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Cengiz Demir - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet Kırpık - Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet Yakupoğlu - Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet Yılmaz - 19 Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Ceyhun Elgin - Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Ceylan Gazi Uçkun - Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Coşkun Topal - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Cuma Çataloluk - Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Çiğdem Şahin Başfırıncı - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. David Grünberg - Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Demet Lüküslü - Yeditepe Üniversitesi
Prof. Dr. Derya Öcal - Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi
Prof. Dr. Dilber Ulaş - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Dilek Peçenek - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Doğan Uysal - Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Doğan Yörük - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Dündar Alikılıç - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ebru Şalcıoğlu - DATEM Davranış Araştırmaları ve Terapileri Merkezi
Prof. Dr. Edip Örücü - Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem Karayılmazlar - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem Tufan - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Elif Yüksel Oktay - Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Emel Gönenç Güler - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Emet Gürel - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Emin Atasoy - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Emine Demiray - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Emine Kılavuz - Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
Prof. Dr. Emine Müge Çetiner - İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Dr. Emine Yavasgel - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Engin Beksac - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Engin Öner - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Açıkses - Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Dağtaş - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Erdem Taşdemir - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ergün Yolcu - İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi
Prof. Dr. Erhan Büyükakıncı - Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Erkan Işığıçok - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Erkan Oktay - Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Erkan Yüksel - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Erol Esen - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Erol Kutlu - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ertan Efegil - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Esra Burcu Sağlam - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Esra Sarıkoyuncu Değerli - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Fadime Suata Alpaslan - Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Fahri Çakı - Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Fahriye Bayram - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Famil Şamiloğlu - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Faruk Sapancali - Dokuz Eylül Üniversites
Prof. Dr. Faruk Söylemez - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih Coşkun Ertaş - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih Yılmaz - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih Yücel - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma Acun - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma Alisinanoğlu - Biruni Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma Geçikli - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma Lorcu - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma Tektüfekçi - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ferda Halıcıoğlu - İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Ferda Yerdelen Tatoğlu - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ferhan Çebi - İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Feride Öztürk - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Prof. Dr. Ferit İzci - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Ferudun Ata - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Fisun Yüksel - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Fuat Sekmen - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Funda Râna Adaçay - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Füsun Topsümer - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Füsun Tülek - Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. G. Nazan Günay - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Gökalp N. Selçuk - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Gökhan Özer - Gebze Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsün Erigüç - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Gülten Gümüştekin - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Gülzar İbrahimova - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Gürcan Gürgen - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Güven Sayılgan - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Habib Yıldız - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Hacer Tor - Ankara Hacı Bayramı Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Hacı Duran - İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Hacı Musa Taşdelen - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan Kahyaoğlu - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan Poyraz - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Halil Rahman Açar - Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Halit Çal - Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk Selvi - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk Tanrıverdi - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Hamit Coşkun - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Akbulut - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Aslan - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Tutar - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Hava Selçuk - Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Haydar Çakmak - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Hayriye Atik - Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Huriye Kuruoğlu - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Hülya Öztop - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin Altay - Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin Çınar - Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin Üreten - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Hüsniye Örs - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Işık Eren - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. İhsan Bulut - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. İlhan Eroğlu - Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. İpek Deveci Kocakoç - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan Kalaycı - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan Kaya Ülger - Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan Yazıcıoğlu - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. İsa Kızgut - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Anasız - Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Bekci - Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail Küçükaksoy - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir Ardıç - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir Dabbağoğlu - İstanbul Arel Üniversitesi
Prof. Dr. Kahraman Çatı - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Kamil Ufuk Bilgin - Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Kasım Karataş - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal Birdir - Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal Özcan - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan Arınç - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan Özden - İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan Peker - Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Kerem Karabulut - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Khaladdin Ibrahimli - Avrasya Üniversitesi
Prof. Dr. Kurtuluş Dinçer - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Levend Kılıç - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. M. Asım Karaömerlioğlu - Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. M. Banu Durukan Salı - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. M. Erkan Üyümez - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. M. Hamil Nazik - Sosyal Hizmet
Prof. Dr. M. Taner Şengün - Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut Demir - Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut Tekin - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut Yardımcıoğlu -Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Alagöz - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Başar - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Demirtaş - Bitlis Eren Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Dönmez - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Emin Akkılıç - Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Günenç - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Hasan Eken - Kırklareli Üniversitesi/
Prof. Dr. Mehmet İsmail Yağcı - Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Karagül - Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Marangoz - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Meder - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Melemen - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Oğuzhan İlban - Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Özcan - Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Tayfun Amman - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Tektaş - Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Yavuz - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Zeki İbrahimgil - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Zeydin Yıldız - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Mehtap Yeşilorman - Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Meltem Nurtanış Velioğlu - Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Meltem Onay - 15 Kasım Kıbrıs Üniversitesi
Prof. Dr. Meltem Özturan - Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Memet Yetişgin - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Meral Suna Doğaner - İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Meryem Akoğlan Kozak - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mesude Canan Öztürk - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mesut Doğan - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Metin Berber - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mevlüt Özben - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Mithat Arman Karasu - Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Mithat Zeki Dinçer - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Mohammad Ahmad Sawalha - Yarmouk Üniversitesi
Prof. Dr. Mohammed Faridi - Hassan 1 University (Fas)
Prof. Dr. Muammer Demirel - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Muhsin Halis - Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Mukadder Çakır - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Murat Akın - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Murat Çetin - Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Murat Karabulut - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Murat Kayalar - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Acar - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Akdağ - Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Alkan - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Ay - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Ertürk - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa K. Yılmaz - İbn Haldun Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Muhtar Kutlu - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Şahin - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Şahin - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Şeker - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Tanyeri - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Yağbasan - Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Muzaffer Demir - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Muzaffer Ercan Yılmaz - Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Muzaffer Tepekaya - Manisa Celâl Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. N. Fahri Taş - Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Prof. Dr. N. Oğuzhan Altay - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Nazif Mandacı - Yaşar Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet Hayta - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Neriman Aral - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Neslihan Durak - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Nesrin Aysun Yüksel - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Nevin Güngör Ergan - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Nevzat Gümüş - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Nevzat Şimşek - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Nezih Orhon - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Nezir Köse - İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Nigar Pösteki - Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün Acar Balaylar - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Nilüfer Sezer - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Niyazi Çiçek - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Nizamettin Bayyurt - İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray Gökçek Karaca - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray Karancı - Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nurettin Gülmez - Manisa Celâl Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Nurettin Güz - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Nurgül Bozkurt - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Nurhan Aydın - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuzhan Aydemir - Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Akova - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Çınar - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Deniz - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Elmacı - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Yazıcı - İnönü Üniversitesi

Prof. Dr. Osman Çevik - Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Prof. Dr. Osman Karkacıer - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Osman Yılmaz - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Otmani Naima - University of D Moulay Tahir Saida (Cezayir)
Prof. Dr. Oya Hazer - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Özden Zeynep Oktav - İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Özgür Tonus - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Özhan Çetinkaya - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem Sertkaya Doğan - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Pınar Bayhan - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Pınar Evrim Mandacı - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Pınar Ülgen - Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Rahman Ademi - Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Rahmi Deniz Özbay - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan Acun - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan Kılıç - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan Yelken - Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Rasime Ayhan Yılmaz - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Recep Tekeli - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Ruziye Cop - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Sabit Duman - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Sabri Erdem - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Sadi Uzunoglu - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Said Kıngır - Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Saime Önce - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sait Y. Kaygusuz - Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Salih Öztürk - Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Salim Şengel - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sebahattin Çevikbaş - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Sebnem Koser Akcapar - Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Seçkin Gönen - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Sedat Bayrakal - Uşak Üniversitesi
Prof. Dr. Selçuk Burak Haşıloğlu - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Selçuk Kendirli - Hitit Üniversitesi
Prof. Dr. Selen Yeğenoğlu - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Serhat Güney - Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Seval Selimoğlu - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sevim Cesur - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Seyfettin Erdoğan - İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Sezgin Demir - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel Erkal - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel Selim - Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel Turan - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Suat Kolukırık - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Suphi Aslanoğlu - Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Süheyla Sarıtaş - Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Erkan - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Karaçor - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Uyar - Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Prof. Dr. Şahinde Yavuz - Trabzon Üniversitesi
Prof. Dr. Şebnem Aslan - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Şenol Altan - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Şerafettin Sevim - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Şermin Şenturan - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Prof. Dr. Şeyhmus Recai Tekoğlu - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Şükrü Balcı - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. T. Volkan Yüzer - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Tahsin Karabulut - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Tarık Vural - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Tekin Akdemir - Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Timur Han Gür - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Tuncer Asunakutlu - İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Turan Öndeş - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Turhan Korkmaz - Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Tülay Şeker - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Türkan Erdoğan - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur Kaya - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur Üçüncü - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu - Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Konya - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ümmühan Aslan - Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Prof. Dr. Ünal Şentürk - İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Üzlifat Özgümüş - İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Prof. Dr. Vahap Özpolat - Mardin Artuklu Üniversitesi
Prof. Dr. Vecihi Özkaya - Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Vedat Çalışkan - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Veli Kargı - Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Velittin Kalınkara - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Veysel Bozkurt - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Yasemin Benli - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Yaşar Erjem - Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Yaşar Özüçetin - Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Yaşar Semiz - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Yeşim Fazlıoğlu - Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Yeşim Kuştepeli - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız Ayanoğlu - Ankara Hacı Bayramı Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız Özerhan - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Yılmaz Yıldırım - İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. Yonca Deniz Gürol - Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Kılıç - Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Yüksel Kaştan - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Yüksel Öztürk - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Z. Beril Akıncı Vural - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer Gölen - Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Zekai Öztürk - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Zeki Doğan - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Zeki Koday - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynel Özlü - Gaziantep Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep Çopur - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep Hatunoğlu- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep Karaçor - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Zülküf Kara - Mardin Artuklu Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Aydoğan - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Özer - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sabri Azgün - Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Yılmaz - Uşak Üniversitesi
Dr. Adlaoui Ali - University Of Ammar Theliji-Laghouat (Cezayir)
Dr. Baitiche Abdelhamid - University Of Batna-1 (Cezayir)
Dr. Bakdi Fatima - University of Algiers 03 (Cezayir)
Dr. Hatem Fahad Hano Altaiy - University Of Mosul (Irak)
Dr. Khaled A. Mansur Tumi - The National Center for Research and Scientific Studies (Libya)
Dr. Majed Abdel Aziz Issa Al Khawaja - University of Jordan (Ürdün)
Dr. Naseef Jasim Aswad - University of Tikirt (Irak)
Dr. Omar Ahmed Saeed - University of Mosul (Irak)
Dr. Zineb Lemmouchi - University August 20 of Skikda (Cezayir)

Sekretarya

Ramazan Kara

İÇİNDEKİLER

Ön Söz iv

Çalışma Mutluluğunu Etkileyen Faktörler: Devlet Hastanesi Hekimleri Üzerine Bir Araştırma 1

Çalışma Mutluluğu Algısı: Bir Metafor Analizi Örneği 10

Bentham'ın Fayda Kuramına Evrimsel Yaklaşım: Kahneman'ın Deneyimlenen Fayda Kuram 17

Dikey Kentleşme: Şanlıurfa (Karaköprü, Haliliye, Eyyübiye) Kenti Örneği 25

Financial And Tax Regulations On Tourism In Turkey 37

Antalya İli Serik İlçesinde Seracılıkta İlaç Bayilerinin Rolünün Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi 41

E-Ticaret Kapsamında Tanıtım, Reklam Ve Bilgilendirme Üzerine Bir İnceleme 51

İmaj Ve Tüketim Kavramlarının Tüketim Toplumu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme 64

Küresel Etlik Piliç Ticaretinde Türkiye'nin Rekabet Gücü 75

Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan Ve Olmayan Üreticilerin Sürdürülebilirlik İle İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi 85

Antalya İlinde Tarım İşletmelerinde Arazi Piyasası Ve Arazi Kullanımına Yönelik Üretici Görüşlerinin İncelenmesi 98

Tekstil Sektöründe Çalışan Kadınların İş-Aile Yaşam Çatışmasının Dindarlıkla İlişkisi (Malatya Örneği) 110

Kırsalda Köy Çocuklarını Eğitme Modeli Olarak 4k Projesi 127

Türkiye'de Gelir Dağılımının Belirlenmesinde Vergilerin Rolü 145

Değişen Farklılık Ve Toplumsal Yansımaları 150

Sürdürülebilir Kalite Algısı, Ses Çıkarma Davranışı, Örgütsel Özdeşleşme Ve Psikolojik İyi Oluş Kavramlarının Birbirleriyle İlişkisinin İncelenmesi Ve Bir Araştırma 156

1920–1945 Yıllarında Bulaşıcı Hastalıkların Yönetimi 171

1960-1980 Yıllarında Sağlık Sistemi 176

Geleneksel Hasta Bakım Kültüründe Statüler Ve Roller 181

A Comparative Study Of The Saving And Spending Patterns Of Students 189

Engelli Bakımında Bakım Verenlerin Rolleri Ve Yaşadıkları Güçlükler 195

Türkiye Ve Oecd Ülkeleri Arasında Yapılan Uluslararası Vergi Anlaşmaları 202

Doğrudan Yabancı Yatırımlar İle Vergisel Teşvikler Arasındaki İlişki: Türkiye Ve Benzer Bazı Ülkelerde Durum 209

Çalışma Yaşamında Akış Deneyimi: Öğretmenler Üzerine Nicel Bir Araştırma 223

Öyküsel İletişim Bağlamında Bir İnceleme: Sarı Sıcak Örneği 229

Pazarlamada Tüketici Ahlakının Boyutları: Afyonkarahisar İlinde Bir Uygulama 238

Televizyon Dramalarında Marka Şehirlerin Konumlandırılması Hakan Muhafız Örneği246
A New Business Model: Coworking Offices 266
Avrupa Birliği Ve Türkiye Gıda Tüketim Trendi 278
Geçmişle Kurulan Bağlar Ve Kimliklerin İnşası: Nesnel Gerçeklik – Öznel Gerçeklik İkilemi 287
Kimlik Tanımlayıcısı Olarak Selamlaşma Ritülleri, Bayramlar Ve Anma Törenleri 294
Şehir Pazarlaması Çerçevesinde Marka Bir Şehir Olabilme Sürecinde Niğde'nin İncelenmesi 302
Otomobil Firmaları Ve Z Kuşağı Arasındaki Etkileşime Genel Bir Bakış: Toyota Ve Volkswagen Örneği 319
Türkiyede Demokrasinin Konsolidasyonu Ve Sivil Asker İlişkileri 335
Mesleki Haz, Kişilik Özelliklerine Göre Farklılaşır Mı? Banka Çalışanları Üzerine Bir Araştırma 344
Legal Nature Of Any Worker's Confidentiality Obligation 358
Konaklama İşletmelerinde Kurumsal İmaj, Duygusal Bağlılık Ve İş Tatmini Algısı ... 362
Küresel Kamusal Malların Sunum Yöntemleri Ve Finansmanı 370
Nepotizm, Favoritizm Ve Kronizmin İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi 375
Part-Time Working Rights Of Parents In Turkish Labor Law 382
Etrüskler De At Ve At Arabası: Görselleri Ve Yansımaları 385
Antik Mısırda At Ve At Arabaları: Görselleri Ve Yansımaları 395
Antik Mezopotamya'nın At Ve Savaş Arabaları: Görselleri Ve Yansımaları 403

KIRSALDA KÖY ÇOCUKLARINI EĞİTME MODELİ OLARAK 4K PROJESİ

Öğr. Gör. Gurbet GÖKGÖZ

Dokuz Eylül Üniversitesi, gurbet.gokgoz@deu.edu.tr

GİRİŞ

Türkiye 'de kırsal alanda eğitim 1920'lerdan beri tartışmalı bir konudur. Cumhuriyeti kuran kadronun kırsala yönelik gelişmeyi temelden yani eğitimle çözebileceğine olan inancı onu ilk olarak yeni bir okul sistemi inşaa sürecine yöneltmiştir. 1933 yılında Köy İşleri Komisyonu tarafından hazırlanan raporda kırsalda kalkınmanın köylere yönelik olarak yetiştirilecek öğretmenlerle olabileceği belirtiliyordu.† Benzeri görüşler ışığında önce askerliğini onbaşı olarak yapmış erlerden gönüllü olanları altı aylık eğitimden sonra köye öğretmen olarak gönderildi. Ardından da daha sistemli bir okula dönüştürüldü. 1940 yılında İsmet İnönü döneminde çıkarılan Köy Enstitüleri Kanunu kapsamında ilkokulu bitiren köylü çocukları yaşadıkları bölgede kurulan Köy Enstitüleri'nde modern tarım tekniklerinden, zirai araçların kullanımına, kırsalda tarım ve hayvancılık dışında işe yarayabilecek meyvecilik, arıcılık, marangozluk veya kızlar için ebelik gibi ekonomik gelir getirebilecek üretim modellerine kadar pek çok alanda eğitim alacaklardır.‡ Uygulanan bu modelin yaratıcıları Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç'tur. Özellikle Tonguç, kırsalda çiftçi yetiştirme alanların da uzmanlaşmış bir eğitimcidir. İş içinde eğitimin yaşamsal değeri olduğu ve de kalıcılık sağladığı düşüncesindedir. Bu aynı zamanda eğitim süreci içerisinde öğrenme ilkesinin de uygulandığı anlamına gelmektedir. Köyün yaşam koşullarını bilen ancak onu daha da iyileştirme yolunda eğitilen çiftçi, köylü çocuklarının yaşayarak öğrenmesi demektir. Eğitim yönteminin temeli olan süreç yöntemi nedeniyle *"Köy Enstitüleri programlarında beş yıllık süre içinde 58 hafta "Ziraat Dersleri ve Çalışmaları"na ayrılmıştır. Tarla ziraatı, bahçe ziraatı, zoo-teknik, kümes hayvancılığı, arıcılık, balıkçılık ve su ürünleri dersleri programa konulmuştu."* § Kısa bir zaman da Enstitüler ülkenin pek çok yerinde açılmaya başlamıştı. Verilen eğitimler sonunda mezun olan köy çocukları hızla kendi köyü veya civar köylerde öğretmen olarak görevlerine başlıyorlardı. Diğer yandan okuldaki eğitim çocukların görmedikleri bir biçimde disiplinli, eşit ve adil bir düzen içerisindeydi. Bunun en temel simgelerinden biri cumartesi toplantılarıydı. Toplantılarda o hafta içinde işini, görevini doğru bir şekilde yapmayan sistemin en tepesindeki okul müdüründen en alta kadar herkesin sorgulandığı görülmekteydi. Bu da adalet duygusu gelişmiş bir topluluk yaratmaktaydı. Böyle bir bakış açısıyla yılların ötelenmiş, unutulmuş köylerine gittiklerinde var olan yapının değişmesi talebi yine köyün içinden gelecekti. Ancak Enstitülüler, köylerde öğretmenlik yapmaya başladıklarında bölgelerindeki toprak ağalarıyla veya diğer hâkim güçlerce istenmeyecek bu durum ülke genelinde hissedilen bir geriliminde önünü açacaklardır. Avcıoğlu'na göre; "*Köy Enstitüleri başından beri eşrafın ve bürokrasinin dar ve tutucu kurallarına sığmadığı için söz konusu kesimlerin düşmanlığını kazanmıştı. Toprak reformunu felce uğratan güçler Enstitüleri de iğdiş etmekte gecikmemişlerdi. Tefeci tüccarı, ağası, şeyhi, kompradoru ve tutucu bürokratı ile kurulu*

† Cevat Geray, "Türkiye'de Köy Enstitüleri Hareketi ve Köy Kalkınması", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.2, S.1, Ocak 1969, s.s.197.

‡ Kemal Arı, Başlangıçtan Günümüze Türk Devrim Tarihi (Öncesi, Oluşumu ve Gelişimi), Zeus Yayınları, İzmir, 2013, s.476.

§ Ayfer Kocabaş, "Süreç Temelli Öğrenme ve Köy Enstitüleri", Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.10, Ocak 2014, s.56.

düzenin kudretli güçleri sınıfsal çıkarlarına, Enstitüleri tehdit olarak görmüşler ve tasfiyesini gerçekleştirmişlerdi."[**]

Köy Enstitüleri, ortaya çıktıkları dönemde siyasal temelli tartışmaların odağı haline gelmiştir. Olumlu ve olumsuz görüşlerin kıyasıya yarıştığı bir kurumdur. Bunun doğal bir sonucu olarak da taraftarları veya karşı olanların yalnızca kendi doğrularına odaklandıkları bir tartışmanın ortasında kalan yine köyler, köy çocukları ve onların geleceği olacaktır. Murat Katoğlu'nun da dediği gibi eğitim, kültür tarihimizde " *üzerinde Köy Enstitüleri kadar çok yaygın yapılan, toplantı düzenlenen bir başka eğitim kurumuna rastlanmadığını söylemek yanlış değildir*".[††] Yıllar sonra mezunlarının düşüncelerine göre Enstitülerde iş içinde verilen eğitim kimine göre olumlu, kimine göre ise çocukların yaş ve bedenlerine göre ağır gelen bir eğitimdir.[‡‡]

1946 sonrası Türkiye, dış dünyanın yeniden organize edilme sürecinde hem iç hem de dış politikasında bir dizi değişikliğe uğrayacaktır. Sovyetlerin, Türkiye'nin boğazları ve doğu sınırı konusunda çeşitli taleplerle gelişi, iki ülke arasında kriz, hatta savaş düşüncesinin ortaya çıkma ihtimali Türkiye'nin hızla yeni dünyanın yükselen değeri Amerika'ya doğru yönelmesine yol açacaktır. Amerikan Missouri gemisinin Türkiye'yi ziyaretiyle başlayan Türk-Amerikan dostluk girişimleri 1950'li yıllarda iktidara gelen Demokrat Partili yıllar boyunca daha da gelişmiştir. Amerika ve Avrupalı devletlerden dış yardımların alınmasıyla başlayan süreç Türkiye'nin kalkınma hızını artırıcı bir dizi faaliyeti de beraberinde getirecektir. Uzman F.A.O. (Gıda ve Tarım Örgütü) gibi kuruluşlar ile uzmanların desteğiyle Türkiye tarımsal alanda neler yapabileceğine dair pek çok bilgi edinecektir. Baade, Barker, Fritz Alten raporları bunlardan en ünlüleridir.[§§]

4K nedir?

Kısa adı 4K olarak tanımlanan, açılımı ise: kafa, kol, kalp ve kuvvet kelimeleriyle ifade edilen proje dünyada ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulandı. Projenin amacı yeni modern tarımdan anlayan çiftçiler yetiştirmekti. Çiftçi çocuklarını küçük yaştan itibaren tarım ve hayvancılığı bilen nesiller olarak yetiştirmek için bu proje uygulanmaya başlandı. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerika ile Türkiye arasında başlayan yakınlaşmalar kısa sürede eğitim alanında da kendini gösterdi. İki ülkeden uzmanların karşılıklı olarak gerçekleştirdikleri ülke ziyaretleri sonucunda Türkiye'nin eksik olduğu alanlarla ilgili birtakım çalışmaların başlatılması söz konusu oldu ve Amerika menşeili 4K projesi, Türkiye'de ilk kez Demokrat Parti Döneminde Ziraat Bakanlığı tarafından 1957 yılında uygulanmaya başladı. Ziraat Bakanlığı, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde "Çiftçi Çocuklarını Yetiştirme Şubesi" kurarak çalışmalar başlattı.[***]

Amerika'da 4H (head, heart, hands, health) olarak faaliyet gösteren proje, Türkiye'de 4K olarak isimlendirildi. Proje, kırsal alanlarda modern tarım tekniklerini bilen, yaşadığı köy veya kasaba gibi mekânları güzelleştirip insana yaraşır bir düzenleme getirebilen, hayvancılıkta en fazla verimi alabilecek yöntemleri öğrenen, geleceğin iyi çiftçi, iyi ev kadını ve iyi vatandaşlarını yetiştirmek amacıyla ortaya konuldu. Bu proje adeta Türkiye çiftçiliğinin gelecek inşası anlamına geliyordu.

[**] Aktaran Mithat Kadri Vural," II. Dünya Savaşı Sonrası Anti-Komünist Siyasal İklimin Köy Enstitüleri'nin Kapatılmasına Etkisi", Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.10, Ocak 2014, s.170.

[††] Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980, yayın yön. Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul, 2000, s.428.

[‡‡] Melis Karakuş, " Toplumsal Bellek Bağlamında Mezunların Anlatımıyla Köy Enstitüleri Deneyimi" , *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.18, S. 33, s.740.

[§§] Nadir Yurtoğlu, Demokrat Parti Dönemi Tarım Politikaları ve Siyasi, sosyal, Ekonomik Hayata Tesirleri (1950-1960), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2017, s.s.76-80.

[***] Milliyet, "13 İlde Daha Köylü Çocukları İçin 4K Kulüpleri Açılıyor", 10.01.1958.

Okul dışı faaliyet olarak başlayan projenin simgesi dört yapraklı yoncadır ve her yaprağın içinde K harfi yer almaktadır. Renkleri yeşil ve beyazdır. Yeşil renk doğanın hâkim rengi olmasına, beyaz ise saflık ve erdemli olmaya vurgu yapmaktadır. Her bir K harfine atıf yapılan bir düşünce ve amaç vardır. **Kafa:** düşünme, karşılaştırma yapma ve planlamayı; **Kalp**: Asaleti, şefkat, sadakat, doğruluk ve mertliği; **Kol:** faydalı ve hünerli olmayı ve yardım etmeyi sevmeyi; **Kuvvet:** sağlıklı olmayı, hastalıklara karşı koyup, hayattan ve çalışmaktan zevk almayı ifade etmektedir. Genç çiftçilerde aidiyet duygusu oluşturmak adına her toplantıda okudukları bir ant yazılmıştır. Bu ant şöyledir: *"kolumda kuvvet, kafamda bilgi, canımda sağlık, kalbimde sevgi, vatanımın, milletimin yükselmesi için savaşır Allaha şükrederim."*[†††]

Amerika'da 4H kulüplerinin *"kulüp çalışma örneklerinden ilki 1898'de Cornell Üniversitesi tarafından New York'ta başlatıldı. Bu fikir orman yangını gibi bir düzine başka doğu ve orta batı eyaletleri boyunca yayıldı. 20 yüzyılın ilk on yılı boyunca kız ve erkek çocuklarının bilimsel tarım yöntemlerinin öğrenmesi konusunda bir çok çiftçi başta bunu kabul etmedi ve bu dönem boyunca ilçe okul müdürlerine bir çok soru yönelttiler."* 20. yüzyılın başında itibaren Amerikalı çiftçiler arasında bilimsel eğitimin değerinin artmasıyla birlikte bu kulüpler daha fazla desteğe sahip olmuşlardır. Amerika'da 1900'lü yıllarda uygulanmaya başlayan proje 1914 tarihli Smith Lever Yasası ile temel şeklini almıştır. 1918 yılında ana hedefleri belirlenen programın 5 ana hedefi vardı: 1-Bilimsel okur-yazar bir toplulukla demokratik bir toplumu güçlendirmek 2-doğaya karşı tutum ve takdir zenginleştirmek 3-Bilime ilgi duyan öğrenciler yetiştirmek 4-Bilimsel süreç becerilerini geliştirmek (gözlem, sınıflandırma, muhakeme) 5- Bilimsel içerik bilgisini geliştirmektir. 1950'lerde uzman 4H eğitimcileri bilimi 4H kulüplerinde daha aktif şekilde uygulamaya başladılar. Bu çabalar 1960'lardan itibaren ulusal düzeyde uygulanır bir hale geldi. 1980'lerde teknolojinin gelişimi ile bilim eğitiminin birlikte götürülerek daha fazla verimin nasıl alınacağına yönelik eğitimlerle yoluna devam eden 4H kulüpleri 2000'lerin başından beri bilim, mühendislik ve teknoloji (SET) alanlarının birlikte değerlendirildiği çalışmalarıyla devam etmektedirler.[‡‡‡] Başlangıçta küçük ve dağınıkken daha sonra 800.000 den fazla kız ve erkek çocuğunun kayıtlı olduğu ulusal bir ağ oldu ve her yıl % 10'luk bir büyüme sağladı. Program kırsaldaki kız ve erkeklere ideal ürün geliştirme konusunda, ev işlerinde, toplum hayatı ve vatandaşlık alanlarında sorumluluk duygularının geliştirilmesini sağlamak amacındaydı.[§§§]

[†††] Ziraat ve Yayım, S.20, Temmuz 1966.

[‡‡‡] Steven M Worker, "History of Science Education in the 4-H Youth Development Program" Monograph, winter 2012. ayrıntılı bilgi için bkz: https://4-h.org/about/history/

[§§§] Scott Peters, Organizing Head, Heart, Hands and Health for Larger Service: The Public Value of 4-H Youth Development Work, The Center, Winter 1999.

Türkiye'de ki 4K projesi de Amerika kökenli bir proje olması sebebiyle Amerikalı uzmanlardan da destek alınan bir projedir. Amerika'nın dünyada ki güçlü, refah, zengin konumu itibariyle her bakımdan ona benzeme onun gibi olmaya çabalandığını görmekteyiz. Bu durum kimi zaman kıyaslamalarla da kendini göstermektedir. "Bugün Amerika'da ihtiyarlayan ve ölen çiftçilerin yerlerini almak üzere her sene 80-90 bin çiftçi yetiştirilmektedir. 4.700.000 çiftçi ailesi bulunan Amerika'da 2.000.000 4H üyesi vardır. Türkiye'de mevcut olan 3.000.000 çiftçi ailesinin en az bir çocuğunu 4K guruplarına yetiştirmek hedefimiz olmalıdır."[****]

Bu örnekte olduğu gibi Amerika gibi batı odaklı gelişmiş ülkelerin tarımsal eğitimden örneklerin alınması düşüncesi dönemin ruhuna da uygundur. Türkiye'nin ardından İran'da da 4-H adıyla kulüplerin kurulduğuna dair haberler mevcuttur.[††††]

1957 yılında başlayan bu proje 1960'ların sonuna kadar uygulandığı gözlenmektedir. 1959 yılında kulüplerin ülke genelinde 25 ilde faaliyetlerini geliştirdiği anlaşılmaktadır. Ziraat Bakanlığı bünyesinde kurulmasına rağmen Sağlık, Maarif, Dâhiliye Bakanlıkları ve iş adamlarının yapıya destek verdiği hatta konuya I.C.A.'dan (Uluslararası Kooperatifler Birliği) Mr. Kimmel adında bir uzmanın gelerek teşkilatın Avrupa'daki örneklerine ve yapının geliştirilmesi adına neler yapılabileceğine dair fikirler verdiği bilinmektedir. "Çiftçi Çocuklarını Yetiştirme Projesi'nin" İstanbul ilinde kurulmasına ilişkin ilk toplantı Sağlık Müzesinde, İstanbul Teknik Ziraat Müdürlüğü Enformasyon Dairesi uzmanlarından Hilmi Önkaya'nın başkanlığında başlamıştır. 4K kulüplerinin İstanbul'da ilk olarak Kartal, Çatalca ve Yalova ilçelerinde faaliyet gösterdiği görülmektedir.[‡‡‡‡]

4K projesi, 10 ile 18 yaş aralığında, yaşadığı köyde çiftçilik yapmak isteyen çiftçi çocuklarından oluşmaktadır. 4K grupları en az 5 kişiden oluşur. 1957-1961 yılları arasında bu gruplara katılan üyelerin ortalamaları 40 ile 50 kişi aralığındadır. Bu da uygulamaya katılan köylerde neredeyse tüm köy çocuklarının projelere katıldığı anlamına gelmektedir. Her grubun bir başkanı, yardımcısı, sekreteri ve eğlence liderinden oluşan bir yönetimi mevcut olup, üyeler arasından seçimle iş başına getirilirler. Ayda en az bir kere olmak üzere proje kapsamında toplanılarak değerlendirmeler yapılır. Üyelerin istek ve yeteneklerine göre projeler alması sağlanır. Civar köylerde veya ülkenin farklı coğrafyalarında yapılan eğitici gezilere ve kamplara katılarak kendilerini geliştirirler.

[****] Yeni Ziraat, S.6. 1960.
[††††] Ziraat, Ekim-Kasım 1960, S.198-199, s.s.23-24.
[‡‡‡‡] Milliyet, "Çiftçi Çocukları Teşkilatlandırılıyor", 24.01.1959.

4 K Kulüplerinde kız ve erkek çocukları tarafından bireysel ve toplumsal olmak üzere iki farklı alanda projeler alınmaktadır. 4K kapsamında ele alınıp uygulanma imkânı bulan bireysel projeler şunlardır: tavukçuluk, arıcılık, sebzecilik, bağcılık, meyvecilik, dikiş-giyim, el işleri, çocuk bakımı, gıda-beslenme, hayvan yemleri, dana ve tay besleme, buzağı besleme, kuzu besleme, koyun ve süt ineği yetiştirme, ipek böcekçiliği, oyuncak yapımı, örgücülük gibi yirminin üzerinde farklı alanda çalışılmıştır.

Bireysel projeler dışında toplumun geneline yönelik çalışmalarda mevcuttur. Buradaki amaç ise herhangi bir yarar beklemeden birlikte toplu halde köy yararına çalışmak, köyün güzelleşmesine yardım etmek, doğayı ve hayvanları korumayı öğrenmek, köy temizliği, ev, ahır ve samanlıkların badana edilmesi, köy ağaçlandırmaları, sivrisinek ve eşek arılarıyla mücadele vb. konularda çeşitli konularda projelerde üyeler tarafından yürütülmektedir.[§§§§]

Toplum projeleri ise: köyün genel problemlerine yönelik çözüm üretebilme amacını taşımaktadır. Şöyle ki: köy sağlığı, temizliği, kanalizasyon, sıhhi tuvalet, su birikintilerinin kurutulması, okul, cami ve ev temizliği, badanası, mezarlıkların ve koy kenarlarının ağaçlandırılması, köy koruluğu oluşturma, karasinekle mücadele ve benzeri konulardır.[*****]

Projeler köylü gençlerin istek ve arzuları ön planda tutularak oluşturulurken kimi zaman 4K liderlerinin önerileriyle ortaya çıkmaktadır. Bazen de veliler veya ziraat teknisyenlerinin yönlendirdiği konularda değerlendirilmeye alınmaktadır. Projeler seçilirken üyeler ve yaşadıkları çevrenin şartlarına uygun, uygulanabilirliği olan, karlı ve geliştirici olmalıdır. Her üye en az bir proje ile ilgilenmektedir. Ve alınan projenin niteliğine göre 1-2 sene ile 3-4 sene arasında sürebilmektedir.

Proje alan üye sayısı	**Projesinde başarılı olan üye sayısı**	**Başarı oranı**	**Kaç köyde çalışıldığı**	**Proje adı**
2589	1688	% 65	183	Tavukçuluk
793	457	% 57	104	Arıcılık
1008	753	% 74	124	Sebzecilik
3272	2209	% 68	173	Dikiş-Giyim
428	304	%71	37	Gıda-Beslenme
120	55	%45	6	Hayvan yemleri
772	583	% 75	104	Buzağı

[§§§§] Refik kokol, "Tarım Bakanlığının Tatbik Ettiği Eğitim ve Öğretim Programlarından Birisi Olan 4K Çalışmaları Hakkında Umumi Malumat", Ziraat ve yayım, S.1, 1961.
[*****] Ziraat ve Yayım, S.20, Temmuz 1966.

				Besleme
585	396	% 70	71	Kuru Besleme
58	52	% 90	6	İpek Böcekçiliği
Toplam	**6497**	**% 68**	**808**	

Tablo: Yalnızca 1959 yılında 4K projesi kapsamında proje alan üyeler ve başarı oranlarını gösterir.†††††

Başarı günleri

Proje bitimleri genellikle eğitim ve öğretim yılının sonunda adeta bir mezuniyet töreni şeklinde olur. ***Başarı günleri*** olarak isimlendirilen bugünlerde uzun uğraşlar ve emekler sonunda başarı gösteren üyelere, hazırladıkları ürünleri izlemeye gelenlere sergiledikten sonra sertifika, rozet, kurdele ve çeşitli hediyelerle ödüllendirilir. Bir sonraki yıllar için de teşvik edilir. Çeşitli konuşmaların yapıldığı, şiirlerin okunup, yerel türkülerin söylendiği ve milli oyunların oynandığı bugün genç çiftçilerin belleklerine işlenir.‡‡‡‡‡ 1960 yılında İzmir Cumaovası'na bağlı Görece Köyü'nde yapılan 4K başarı gününde başarılı öğrencilere ödüllerini vermek üzere İzmir Vali ve Belediye Başkanı General Burhanettin Uluç'ta katılmış ve başarılı gençlere ödüllerini vermiştir.§§§§§ Diğer yandan 1957 yılında Konya Valisi Cemil Keleşoğlu'nun muhtaç durumda olan çiftçilere tohumluk dağıtması ve 4K projesi konusunda il bazındaki çabalarından dolayı takdirname aldığı da bilinmektedir. Devletin projeye destek olan kalkınmanın yanında olan bürokratlarını da desteklediğinin güzel bir örneği olarak karşımızdadır.******

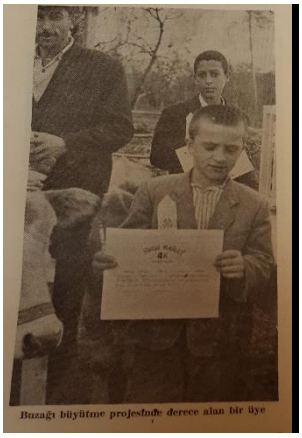

Buzağı büyütme projesinde derece alan bir üye

Sebzecilik projesi birincisi lideri ile (Tahirbey)

4K Kulüpleri aynı zamanda köy ismiyle anıldığı için böylece hangi köyün hangi alanda başarı gösterdiği daha kolay anlaşılır. Bu başarı günlerine kimi zaman önemli konuklar katılır. Örneğin; köy enstitüleri zamanında da görülün tavırlara da rastlanmaktadır. Ankara'nın yönetim merkezi oluşuyla yerli ve yabancılara şehrin ilçe ve köylerinin gezdirilmesi daha olasıdır. Bu sebeple Ankara'nın kırsal bölgeleri bu tarz projeler için örnek

††††† Refik Kokol, *a.g.m.*
‡‡‡‡‡ Refik Kokol, a.g.m.
§§§§§ Köy Postası, S.197, Aralık 1960.
****** Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Fon: 30-18-1-2, kutu:146, Gömlek:29, Sıra:18, tarih, 07, 06, 1957.

noktadadır. 1961 yılının Mayıs ayında Ankara Teknik Ziraat Müdürlüğü'nün başkanlığında düzenlenen Ankara-Ballıkpınar 4K başarı gününe Tarım Bakanı Prof. Dr. Osman Tosun, Çankaya Kaymakamı Selahattin Özaltan, ICA (Uluslararası Kooperatifler Birliği)Başkanı Mr. Van Dyke'nin eşi, ICA Ziraat Bölümü Başkanı Dr. Brown, ICA müşavirleri, Ziraat İşleri Umum Müdürü ve Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği Başkanı Kemal Gökçora, Zirai Donatım Kurumu Umum Müdürü Yunus Özsan, Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürü Hamdi Tuncer, Tarım Bakanlığı ve Vilayet Şube Müdürleri, Ankara'daki Zirai Müessese Müdürleri. Bunların yanı sıra basın ve çevre köylerden gelen çiftçilerde bu anlamlı günde genç 4K'lı çiftçilere olan desteklerini göstermişlerdir. Bu yoğun ilginin Ankara'daki köylerde daha hissedilir olması merkeze olan yakınlığı ve göz önünde olması akla yatkın gelmektedir.[††††††] Üst düzeyde gerçekleştirilen bu katılım bile konunun Türkiye açısından ne kadar önemsendiğinin bir göstergesidir.

1960 yılına gelindiğinde proje 44 il ve 207 köyde uygulanmaktaydı. Bu süre zarfında 9300 kız ve erkek üye çeşitli projelerde yer alırken bu üyelere, mahalli lider ve proje lideri olmak üzere iki farklı türde tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak çocuklara yön veren liderler öncülük etmekteydiler. Mahalli lider, reşit olup okuma yazma bilen, köy içerisinde sevilen, güvenilir, bilgisi ve tecrübesiyle köyde memnuniyet yaratmış bazen köy öğretmeni bazen muhtar veya emekli çiftçilerden belirlenmektedir. Mahalli liderin görevleri şunlardır:

1-4K grubunun işlerini organize etmek

2-Anne ve babalar, üyeler, kaza ziraat teknisyeni ve diğer kurumlarla iş birliği yapmak

3-Üyeler için yararlı olabilecek her şeyi onlara ulaştırmak

Proje liderleri ise elbette okuryazar olan, o civarda oturan, öğrenmeyi ve öğretmeyi seven, çocuklarla vakit geçirmeyi seven, maddi bir beklenti içerisinde olmayan ve de üyelerin üzerinde çalışmak istedikleri proje konusunda bilgili olan kişiler arasından belirlenmektedir. Proje liderlerinin görevleri ise şunlardır:

1-Üyeleri proje amacına uygun yetiştirmek

2-Ev ve tarla ziyaretleri yapmak

3-Başarı günlerine yardım etmek

4-Lider eğitim kurslarına, gezilere ve toplantılara katılmak

5-Üye ve velilerin toplantılara katılımını sağlamak

6-Yeni yöntemlerin gençlerden yetişkinlere aktarılmasını ve gençlerle yaşlıların işbirliğini sağlamak

7-Grup üyelerinin 18 yaşına kadar grupta kalmasını ve üye sayısının artırılmasını sağlamak

4K Çiftçi Çocuklarını Yetiştirme Projesi, Tarım Bakanlığı'nın öncülüğünde, Milli Eğitim, Sağlık ve İçişleri Bakanlığı'nın gereken noktalardaki önemli destekleriyle yoluna devam eder. 4K çalışmalarında üyelerin gelişimi için yapılan masraflar üye ve velilerce; damızlık ve malzeme temini, geziler ve yıl sonundaki başarı günlerinin masrafları Tarım Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. 1961 yılında Tarım Bakanlığı'nın desteği ve yönlendirmesiyle 4K çalışmalarının ülke çapında duyurulabilmesi için dönemin en önemli organizasyonu olan İzmir Enternasyonal Fuarında 4K sergisi açılarak ürünler gelen ziyaretçilerin beğenisine sunulmuştur.[‡‡‡‡‡‡] Yalnızca 1965 yılında 28 ilde 112 başarı günü ve sergi düzenlenmiştir.[§§§§§§]

[††††††] Refik Kokol, "Tarım Bakanlığının Tatbik Ettiği Eğitim Ve Öğretim Programlarından Birisi Olan 4K Çalışmaları Hakkında Umumi Malumat", Ziraat ve Yayım, S.1, 1961.
[‡‡‡‡‡‡] Ziraat ve Yayım, S.3-4, 1961.

Her projenin bir lideri vardır yani o projeyi yürüten kişi. Bu liderler 3 şekilde yetiştirilmektedir. Konunun uzmanları tarafından kendi köyünde kendi evinde ahırında bağ, bahçe, tarlasında eğitime tabi tutulmaktadır. Veya birkaç köyün 4K lideri bir köye getirilip görev aldığı projeyle ilgili eğitime tabi tutulur. Bunların yanı sıra teknik tarım, teknik bahçıvanlık, bölge ziraat okulları, haralar, devlet üretme çiftlikleri, zirai araştırma istasyonları ve öğretmen okullarında il 4 K liderleri, konusunda uzman kişiler ile veterinerler, orman teşkilatından elemanlar ile Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın elemanları tarafından eğitim verilmektedir.[*******] Genellikle 2-5 gün arası süren bu eğitimlerde liderlere 4K çalışmalarının amacı, 4K üyelerinin eğitimleri, anne ve babaların 4K'daki konumu ve önemi vb. konular üzerinde durularak bu eğitim yönteminin yaygınlaşarak etki ve yararlarının artırılması istenmektedir.

Gönüllü 4 K Liderleri	**Mahalli Lider**	**Proje Lideri**	**Toplam**
	435	1387	1822

4 K Liderlerine Dair Veriler:[†††††††]

İzmir Selçuk Şirince Köyü'nde de 4K kulübü açılmıştır. İlköğretim müfettişi Celal Üsterci'nin aktardığına göre köy okulunun duvarlarında 4K simgesi olan dört yapraklı yonca içinde 4K harfli flamalar yer almaktadır. 4. Sınıf öğrencilerinden biriyle yaptığı sohbeti aynen aktarıyorum: "*Geçen yıl köyümüze kurulan 4K kulübünün faal üyelerinden biriyim, tavukçuluk grubunda çalışıyorum. Geçen yıl ziraatçılar bana 20 yumurta, tavukçulukla ilgili bir iki kitap ve yeteri kadar tavuk yemi verdiler. Yazın civciv çıkartarak 18 tanesini büyüttüm. Geçenlerde tavukçuluk grubunun müsabakası yapıldı. Benim yetiştirdiğim iki horoz birinci gelerek ziraat müdürlerinden bir ziraat kumbarası kazandım. Horozlarımı Selçuk kazasına götürdüm. Herkes tarafından takdir edilen horozlarımın ikisini 25 liraya sattım. Kendi çalışmamın mükâfatı olan bu parayı bana armağan edilen Ziraat Bankası kumbarama attım. Gelecek yıl tavuklarımın sayısını iki misline çıkartarak daha çok para kazanacağım*." Yine aynı kulüpte arıcılık alanında çalışan bir öğrencinin ise 10 kilo bal ürettiği bilgisi de aynı satırlarda yer almaktadır.[‡‡‡‡‡‡‡]

1960 yılı itibariyle 4K teşkilatının başarıları:[§§§§§§§]

Faaliyet Gösterilen Alanlar	**Proje Sayısı**
Arıcılık	793
Sebzecilik	1008
Dikiş-Giyim	3.300
Beslenme	400
Hayvan Yemleri	120
Buzağı ve Dana Yetiştirme	772

[§§§§§§] Ziraat ve Yayım, S.20, Temmuz 1966.
[*******] Ziraat ve Yayım, Sayı 3-4, 1961.
[†††††††] A.g.d.
[‡‡‡‡‡‡‡] Celal Üsterci, "Köylerimizde Kurulan 4K Kulüpleri Nasıl Çalışıyor?" Köy Ve Eğitim, Sayı.50, Nisan 1958.
[§§§§§§§] Yeni ziraat, S.6, 1960.

Kuzu ve Koyun Yetiştirme	585
İpek Böcekçiliği	58
Tavukçuluk	2.589

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere yalnızca 1960 yılında başlatılan proje sayısı 9625'tir. Samsun'un Bafra ilçesi Engiz Köyü'nde açılan 4 K kulübü üyelerinden şükrü kirman tavukçuluk projesi sayesinde bir kümes yapmış ve pek çok tavuk beslemiştir.******** Yeni Ziraat Dergisi ilerleyen günlerde bu genç çiftçi üyenin 4K ile ilgili diğer üyeler veya üye olmak isteyenlere dair dergiye gönderdiği yazılar da mevcuttur. "Bir 4K Üyesinden Sizlere Mektup" adıyla yayımlanan mektupta şükrü kirman, 4K'nın genç çiftçi çocukların yetiştirilmesindeki faydalardan, gelecekte modern tarımı bilen yetenekli nesillerin yetişmesinin yurda faydalarından bahsetmekte ve kendisi gibi diğer üye arkadaşlarını bu konuda daha azimli olmaya yüreklendirmektedir.

Bir 4K Üyesinden Sizlere Mektup

Yurdumuzda 4 yıldan beri devam eden 4K gurup çalışmaları ve bir zirai ilerleme göstermektedir.

Genç çiftçi çocuklarını çekirdekten yetiştirmek her türlü zirai eğitime tabi tutmak amacıyla kurulmuş bir teşkilattır. Çünkü bugün dünyanın en zengin, en kültürlü devletlerinden biri olan Amerika Birleşik Devleti de ziraatta, 4K gurup çalışmaları ile ilerlemiş, bu çalışmalarda muvaffak olmuştur. Bir devletin en çok zenginliği, ziraattır diyebiliriz.

Sebebine gelince:

Bilgisi az olan çiftçiler nesil değiştirerek yerlerini 4K guruplarına çekirdekten yetişmiş çiftçilere bırakarak, üstün ve modern bir ziraata ulaşmışlardır.

Zaten ilk önce 4K Amerika'da tertiplenmiştir. Bu gurubun adını, 4K koymalarının sebebi, üç gül adında bir ot vardır. Bu üç yapraklıdır. Bunun dörtlüsünü bulanın işleri iyi ve şanslı gidermiş. Buna dayanarak guruba bu ismi verdikleri söylenmektedir.

Bu yıllardan sonra bizde her şeyde ıslaha başlayarak ziraatımızı verimsizlikten kurtararak iyi modern bir ziraata kavuşacağız. Buna eminim.

Sayın 4K üyeleri; 4K gurup çalışmaları dört beş sene de değil aradan bir nesil geçecek, yarının büyükleri bu günkü 4K çalışmaları ile yetişmiş gençler olursa modern ziraata kavuşacağız.

4K bizleri medeniyet ışığına doğru götürecektir.

Birlikte çalışma, eğlenme, giyimin düzelmesi, şefkat, yardımseverlik gibi insanlık borçlarımızı bize öğretecek olan yegâne teşkilat 4K gurup teşkilatıdır.

Sayın 4K üyeleri, hepinize projelerinizde başarı ve iyi temenniler dilerim.

Bafra-Engiz Köyü 4K Gurup Başkanı

Şükrü Kirman††††††††

******** Yeni Ziraat (Tavuk Dünyası), S.1, 1960.
†††††††† Yeni Ziraat, S.5, Eylül 1960.

Ankara- Ballıkpınar köyünde de açılmış, Kocaelinin Gebze ilçesinde Pelitli Köyü'nde koyun yetiştiriciliği projesi yapılmıştır.‡‡‡‡‡‡‡‡ Manisa-Akhisar ilçesi Çobanhasan Köyü, Saruhanlı İlçesi'nin Paşaköy'ü 4K guruplarının oluşturulduğu köylerdendir. Çobanhasan Köyü'nün başöğretmeni Nazmi Kayacık ve öğretmen Vedat Kayacık ile çobanhasan köyü 4K mahalli ve proje liderleri Ahmet Öztürk, Ferhat Kaynak, Samime Kaynak, Mustafa Girgin, Salih Dalkılıç; üyelerin projelerde başarılı olmaları için birlikte çalışmaktadırlar. §§§§§§§§ 4K çalışmalarına dair ilgi pek çok gazete ve dergide dikkati çekmektedir. Üye çocuklar ise 4K ile olan bağlarını yazdıkları şiirler yoluyla dile getirmektedirler. Malatya'nın Yeşilyurt köyünde Ahmet Remzi Gölgeli isimli genç bir çiftçi üyenin yazdığı şiir şöyledir:*********

Bir toprak emek ister
Biçmek elemek ister
Kolumdaki bu kuvvet
Onu denemek ister
Kafamızdaki bilgi
Gösterir kuşa sevgi
Beslediğim tavuğun
Bulunmaz eşi dengi.
Sağ olursa bu canım
Fışkırır taze kanım
Tattım kazanç zevkini
Ne diye usanırım.
Kalbim sevinçle doldu
4-K'ya oldum üye
Sayardım günlerimi
Civcivlerim büyüye
Hizmetim cihan için
Yaşarım hayat için
Ölürüm vatan için
Doğruluktan ayrılmam
Yalnız Türklüğüm için
Ne oldu ne olacak
Çiftçi çoban n'olacak
Diyerek aldanırsak
Bu yurt harap olacak

‡‡‡‡‡‡‡‡ Yeni Ziraat, S.3, Temmuz 1960.
§§§§§§§§ Yeni Ziraat, S.7, 1960.
********* Yeni Ziraat, S.12, Nisan 1961

Çalışalım koşalım

Büyüyüp gelişelim

Lokman hekimde olsak

Çiftçiliğe alışalım

Odur bizi besleyen

Odur bizi büyüten

Odur bizi yaşatan

Aldığın vazifeyi başar diye yaratan

İyiliği çok severim

Parolamdır o benim

4-K'nın faydasını

Gayesini güderim.

Semboli tırtıl dalı yoncaya benzer hali

Durmayıp çalışırız

Ant içip söz vereli.

Bunların yanı sıra o günlerin yetersiz koşulları içerisinde de olsa, çeşitli yayınlar sayesinde 4K liderlerinin üyelere nasıl davranması gerektiği konusunda fikir alışverişlerine de rastlanmaktadır. Örneğin: Hatay ili 4K lideri Osman Sarıkaya'ya göre; iyi bir lider, aşırı sertlikten kaçınıp, çocukların hevesini kırmayan, çocuklar arasında kıyaslama veya kıskandırma gibi uygulamalardan kaçınıp istikrarlı bir yönetim sergileyerek çalışmaların zamanın bitirilmesini sağlayan liderler 4K çalışmalarında istenilen başarıya ulaşacaklardır.[†††††††††]

4K projesi ile yarınların bilinçli, kültür seviyesi yüksek, herhangi bir şehirli ile aynı sosyal ve kültürel bilgi ve donanıma sahip olan çiftçilerini yetiştirme beklentisi içerisindedir. Zaman zaman da gazete ve dergi yayımlarıyla da genç çiftçilerden neler beklendiğine dair bilgiler de paylaşılmaktaydı.

Bunları şöyle sıralayabiliriz:

"1- Dünyanın her yerinde olduğu gibi biz de yenilikleri 4K vasıtasıyla köylerimize sokmak istiyoruz.

2-Ziraat ev kadınlığı ve sosyal sahadaki gelişmeyi yine 4K'dan bekliyoruz.

3-4K vasıtasıyla köylerimizde beraber çalışma zihniyetini yerleştirmek istiyoruz.

4-4K vasıtasıyla toplum faaliyetlerinin bu arada imece müessesesinin inkişafına yardım etmek istiyoruz. 5-demokratik esasların 4K vasıtasıyla kuvvetlendirilmesini bekliyoruz.

6-İş ve eğlenceyi 4K programları sayesinde dengeli bir şekilde yürütmek istiyoruz.

7-Köylerimizde bugün mevcudu az olan ve çok muhtaç olduğumuz lider adedini 4K vasıtasıyla artırmak istiyoruz.

8-İnkılaplarımızın 4K vasıtasıyla yerleşmesini ve daha da kuvvetlenmesini 4 K'dan bekliyoruz.

[†††††††††] Ziraat ve Yayım, S.5, 1962.

9-Şehir ve köyler arasındaki farkın 4K vasıtasıyla ortadan kalkacağına inanıyoruz.

10-Ahlak, fazilet, karakter gibi yüksek vasıfların 4K vasıtasıyla kuvvetleneceğine kani bulunuyoruz. "‡‡‡‡‡‡‡‡‡ bunların yanı sıra Atatürk inkılaplarının korunup kuvvetlendirilmesi ve köy gençliğinin ruhlu, imanlı olarak yetiştirilmesi isteğine yine benzer yayımlarda rastlamaktayız. §§§§§§§§§

4K Yaz Kampları

4K kulüpleri yıl boyunca okul dışı etkinlikler düzenler fakat okul kapandığında ise üyeler ve eğitmenlerin birlik anlayışını devam ettirmesi amacıyla yaz kampları yapılmaya başlanmıştır. Kamplar doğanın içinde onu anlamaya, doğanın şartlarına uygun bir yaşam organize etmeye yönelik hem eğitici hem de eğlence odaklı kamplar olarak faaliyet göstermektedirler. 4K eğitim ve öğretim kampları olarak isimlendirilen bu kamplar ülkenin farklı coğrafyalarında çeşitli projelerde görev alan üye ve liderlerin en az on günlük dönemler sırasında birbirleriyle tanışıp kaynaşmaları, fikir ve bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Kamplar genellikle Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında deniz-göl kenarlarında veya dağ veya ormanlık alanlarda kurulmaktadır. Kamplar bölge ve il olarak 2'ye ayrılır. Bölge olarak İstanbul, İzmir, Hatay, Antalya belirlenmiştir. Üye ve liderler bu kamplarda bir yandan eğlenip dinlenirken diğer yandan kamp mekânlarının bulunduğu coğrafyalara özgü eşyalardan örneğin: deniz hayvanlarının kabuklarından biblolar yaparak vakitlerini geçirmektedir.**********

Dönemin yöneticilerinin kamplar söz konusu olduğunda da titizlikle çalışıp kamptaki eğitim faaliyetlerine dair detaylı programlar hazırladıkları görülmektedir. 4K İl liderleri düzeyinde kamp öncesi yapılan toplantılar bunun bir göstergesidir. Ziraat Müdürleri'nin de katıldığı bu kamp çalışmalarından biri de 10-12 Temmuz 1959 tarihinde İzmir'de yapılmış. Ziraat müdürlerinden 13'ünün kamp için hazır olmadıklarını belirtmeleri üzerine bu konuda hazır olan Muğla ve Aydın illerinde deneme amaçlı iki kamp organize edilmesine karar verilmiştir.††††††††††

Aydın'da 4K Kampı

Aydın Teknik Ziraat Müdürlüğü'nün organizatörlüğünde düzenlenen 4K kampı Söke'nin Yenihisar Köyü'nün Karakuyu (Didim) plajında 9-16 Ağustos tarihlerinde 8 gün süreyle yapılmıştır. Katılımcıların her birinden 30'ar lira da katılım bedeli alınan kampa Aydın'dan 36 üye 4 lider katılırken diğer il ve köylerden de toplamda 76 kişi katılmıştır. Gelen katılımcılar öncelikle sağlık muayenesinden geçirilmişlerdir. Kamp organizasyonu Belediye, Bayındırlık, Sağlık, Vakıflar, Seferberlik Müdürlükleri, Deprem Amirliği, Ortaklar İlkokulu, Jandarma Komutanlığı'nın desteleriyle daha dikkatli ve özenli bir şekilde yapılarak kampta katılımcılar için azami derecede gerekli olan; çadır, karyola, yatak, çarşaf, battaniye, ilaç, sürahi, çaydanlık, masa, tabure, kamyon, kereste gibi malzemeler temin edilmiştir. Kampta üyelerin katılımlarıyla kampın düzenli bir şekilde devam ettirilebilmesi için görev dağılımları yapılmış, yatakhane, yemekhane ve eğlence alanında çeşitli gruplar organize edilerek üyelerin sorumluluk bilincini geliştirmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Kampın son günü içinde üyelerin kamptaki kazanımları, yaşadıkları iyi veya kötü anlara dair düşüncelerini anlamak adına bir anket yapılarak sonraki kamplara dair yol gösterici veriler elde edilmiştir.‡‡‡‡‡‡‡‡‡

Muğla da 4K Kampı

‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Yeni Ziraat, S.3, Temmuz 1960
§§§§§§§§§ Ziraat, S.198-199 Ekim-Kasım 1960.
********** Ziraat ve Yayım, S.20, Temmuz 1966.
†††††††††† A.g.d.
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Yeni Ziraat, S.3, Temmuz 1960.

1959 yılının ikinci 4K kampı 9-19 Ağustos tarihlerinde ula ilçesine bağlı Gökova plajında kurulmuştur. Merkeze 24 km gibi kısa bir mesafe de olması bakımından seçilen kamp merkezi Şevket Akıncı isimli bir çiftçiye aittir. Buradan da anlaşılacağı üzere halkın 4K çalışmalarına desteği önemli düzeylerdedir. Kamp alanında kız ve erkek üyeler için büyük bir okul çadırı misafirler için ise 27 küçük çadır kurulmuş, idareci ve sağlık çalışmalarına ait ayrıca çadırlarının yanı sıra genel kullanım amaçlı mutfak, yemekhane, çardak, kadın ve erkek tuvaletlerinin olduğu barakalar da inşa edilmiştir.§§§§§§§§§§

4K projesi yıllar içerisinde ulaşılan köylerde birçok başarılı projeler bitirmiştir. Fakat kimi zaman bakanlık düzeyindeki karışıklıklar, zamanında organize olamamanın vermiş olduğu eksiklikler başarısızlıkları beraberinde getirmiştir. 1957 yılında Tarım Bakanlığı bünyesinde başlatılan 4K çalışmaları Köy İşleri Bakanlığı'nın kurulmasının ardından bu bakanlığa devredilmiştir. Görülen o ki, bu devir sırasında özellikle kız çocuklarının yoğun ilgi gösterdiği biçki-dikiş, çocuk bakımı, ev düzenlenmesi ve yemek yapımı gibi projelerde aksaklıklar meydana gelmiştir.

Projenin başka bir çıkmazı ise giderlerin veliler tarafından karşılanmasıdır. Önceleri köy halkının köye karşılıksız bir yardım olduğunu zannederek çocuklarının katılmalarına izin verdiği ancak; çalışmaların ilerlemesi ve velilerin cebinden para çıkmaya başlamasıyla birlikte daha isteksiz davranmaya başladıklarına dair gözlemler mevcuttur.********** Velilerin bu tutumlarına karşılık 4K lider ve yöneticilerinin velilerle birebir ilgilendikleri de görülmektedir. Çalışmaları ve yararlarını yakından izlemeleri için farklı köy ve ilçelerdeki 4K projelerini görmelerinin onlar üzerinde olumlu bir etki yaratacağı düşüncesiyle üç otobüs dolusu veli ve üyeyi yakın illerdeki 4K köylerine götürdükleri bilinmektedir. Giderek daha fazla köylüye ulaşan bu projede zamanla genç ve yaşlı köylülerin de aktif katılmak istedikleri fakat yaşları nedeniyle alınamadıkları anlara bile tanık olunmuştur. ††††††††††

Bunlara ek olarak kurulan kulüplerin çalışmalarını yaparken ihtiyaç duydukları bir binanın olmayışı nedeniyle kimi zaman okul binalarında kimi zaman da köy odaları veya camilerde faaliyetlerini sürdürmeye çalıştıkları görülmektedir.‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

4K Kuruluşu Yapan İl Sayısı	60
4K Faaliyetinde Bulunan İl Sayısı	57
4 K Kuruluşu Yapan İlçe Sayısı	232
4K Faaliyetinde Bulunan İlçe Sayısı	229
Açılan 4K Kulüp Sayısı	365
Faaliyette Bulunan 4K Kulüp Sayısı	359

§§§§§§§§§§ Yeni ziraat, S.3, Temmuz 1960.
********** Ziraat ve Yayım, S.20, Temmuz 1966.
†††††††††† Köy Postası, S.197, Aralık 1960.
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Ziraat ve Yayım, S.20, Temmuz 1966.

1965 Yılı Sonunda 4 K Kulüplerinin Genel Durumu şöyledir:§§§§§§§§§§

Kayıtlı Üye Sayısı	Kız	Erkek	Toplam
	5461	8545	14006
Başarı Gösteren Üye Sayısı	2960	4675	7635

1965 Yılında 4K Kulüplerine Dair Veriler:**********

1966 yılına kadar belli bir aşamaya gelmiş olan 4K kulüplerinde karşılaşılan pek çok sorun vardır elbette "uygun köyün seçiminden kaynaklanan güçlük, gönüllü lider ve seçimi ve eğitiminin güçlüğü, teknik personel ve ev ekonomisti eksikliği, ayrılan tahsisatın (ödeneğin) yetersiz oluşu, yayım teşkilatındaki araç eksikliği, bazı hayvan yetiştirme projelerinin yürütmek için gerekli olan iyi özellikteki damızlıkların yeterli derece de bulunmayışı"†††††††††† bunlardan sadece bir kaçıdır.

Yüksek Ziraat Mühendisi olan Münir Anameriç'in 4K teşkilatlarına dair ilgili yazısında belirttiğine göre: 4K çalışmalarının devam edebilmesi için bir takım şeylerin değişmesi gerekmektedir. Öncelikle yeni açılacak olan kulüplerin kurulacak oldukları coğrafyanın tarımsal ve sosyal yapısına uygun olarak açılmalıdır. Bu kulüplerin sayısının özellikle ilçe düzeylerinde artırılmasına çalışılmalıdır. 4K lokal binalarının sayılarının artırılması ve resmi ve gönüllü liderlerin yetişmeleri için daha fazla kurs ve seminer düzenlenmesi gerekmektedir. 4K kulüplerinin tanıtımı için daha fazla yayın yapılmalıdır.‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡

Türkiye'nin yanı sıra farklı coğrafyalarda ellinin üzerinde ülke benzer teşkilatlar kurarak genç çiftçiler yetiştirmeye başlamışlardır. Türkiye'nin Komşusu İran'da da 4D adıyla bir teşkilat oluşturulduğu bilinmektedir. Benzer bir şekilde Yunanistan ve Kore'de de bu teşkilatın örneklerine rastlamak mümkündür. 1960 yılı itibariyle edinilen bilgilere göre Amerika'da 2.000.000'dan fazla, Kore'de 250.000, komşu Yunanistan'da 25.000 üye genç çiftçi yetiştirme projesinin aktif üyeleridir. §§§§§§§§§§§§

Yalnızca çocuk çiftçilerin eğitimi değil aynı zamanda yetişkinlerin eğitimi içinde yapılan çalışmalar mevcuttur. Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğüne bağlı ev ekonomisi şubesinin özellikle köylü kadınlara yönelik faaliyetleri dikkate değerdir. Ankara'ya bağlı Yavrucak ve Çerkesköy kırsalında yapılan ev ekonomisi çalışmaları sayesinde buradaki köylü kadınların eve ekonomik katkı sağlayacak düzeye getirilmesi sağlanmıştır. Türk-Amerikan kadınları kültür derneğinin köy kadınlarına yardım grubu adıyla oluşturdukları bir grup zaman zaman Ankara'ya yakın köylerdeki kadınları ziyaret ederek onlara okuma-yazma, biçki-dikiş gibi alanlarda eğitim vermiştir.**********

Projeye Yönelik Eleştiriler

Bir Köy Enstitülü olan Mahmut Makal, 4K projesine mesafeli olanlar arasındadır. Eserlerinin çoğunda yoksul Anadolu'nun ücra köselerinde karşılaştığı sorunları yazan Makal Van'ın

§§§§§§§§§§ A.g.d.
********** A.g.d.
†††††††††† A.g.d.
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Münir anameriç , "Türkiye'de 4K teşkilatı ve çalışmaları" ziraat ve yayım, S.20, 1966
§§§§§§§§§§§ Yeni ziraat, S.6, 1960.
********** Ziraat ve Yayım, S.12, Ocak 1964

Ünseli köyünde karşılaştığı öğretmen adayı genç bir köyü nasıl kalkındıracağını anlatmaktadır:

"-3K derneği kuracağım önce (4K olması gerekir, o 3 K diyor), particilik yüzünden küsenlerin arasını bulacağım, onları barıştıracağım…

--Bu kadar mı? Sözgelimi 4K derneğiyle neleri gerçekleştireceksiniz?

-Yenilikler ancak bu yolla girer köye. Bu örgüt dünyada altmış ülkede var. Demokratik ilkeler, ortak çalışma anlayışı, iş ve eğlenceyi birleştirme işi hep bu dernekler yoluyla köye girebilmiştir. Köyleri refaha ve sağlığa ancak kafa, kol, kalp ve kuvvetin birleştiği bu dernekler kavuşturacaktır. İlk yapacağım iş, köyden seçeceğim 4K liderleri yoluyla köse başlarına çöp tenekeleri koydurmak olacaktır."

Anladım ki, iki değil dört çatallı kazıklar hazırlanıyor köylüleri uğraştırmak için. Üstelik bu kazıkların kökü dışarıda, yani Amerikan bulgusudur bu 4K'LAR…" ††††††††††† Diyerek Köy Enstitülerinin yerine getirildiğini düşündüğü bu projeye bakışını ortaya koymaktadır.

Makal'ın 4K Kulüplerine yönelik diğer anısı ise o yıllarda barış gönüllüsü olarak isimlendirilen yabancılarla ilgilidir. 4K kulübünü kurmak için yurt dışından gönüllü olarak gelen bu genç eğitmenler devletin desteği sayesinde köyde rahat bir hayat yaşamaktadırlar. "*John ile Bill bu köye geleli bir yılı geçmiş. 4K Kulübünü kurmuşlar ve onun başarı gününü kutlamaya hazırlanıyorlar. Ortada yapılan hiçbir şey olmasın varsın, deliye her gün bayram olduğunu biliyorlar. Köylüler alay ediyor, gülüşleriyle dünyaya geldiklerine pişman ediyorlar ama hükümet emriyle köylerine sokuldukları için kovalayamıyorlar bunları ama bu arada köyün tavuğunu danasını listelemişler. Toplumsal ve ekonomik araştırmalarını yapıp bitirmişler yani. Köyün geliri-gideri, canlı-cansız varlığı ve de toplumsal yaşamı saptanmış, fişlenmiş, dahası postalanmış… Yeri gelmişken sormalı bizim milliyetçi taslaklarına: hani Türkiye'nin içyüzünü gâvurun bilmemesini ister, köyün yoksulluğunu yazanlara basardınız damgayı? Yurdun köşesine bucağına dağılmış Amerikan conileri bunu, hem de karşıt amaçla yapınca vatan hizmeti mi oluyor.*" ‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Makal, Köy Enstitüleri'ne karşı çıkan sağ muhafazakâr düşünce sahiplerinin enstitüleri yeterince milli olmamakla suçlarken gelinen süreçte Amerikan kökenli bu projeye destek olmalarını eleştirmektedir. 1964 sonrasında iktidarda olan Adalet Partililerinde 4 K Kulüplerine karşı eleştirileri yok değildir. Fakat eleştiriler Amerikan menşeli olmasıyla ilgili değil de ülke ekonomisine yarardan çok zarar verdiklerine yöneliktir.

"4K Çiftçi Çocuklarını Yetiştirme Projesi" Tarım Bakanlığı'ndan alındıktan sonra Köy İşleri Bakanlığı'nın bünyesinde devam etmiştir. Eleştirileri göğüslemek artık Köy İşleri Bakanı'nın görevidir. Çiftçi çocuklarının yetiştirilmesinin yanısıra yıllar içinde yetişkin çiftçilere yönelik eğitim kamplarının da açıldığı görülür. Yalnız çocukların değil, yetişkinlerin eğitimine de destek olunarak üretimin artırılması hedeflenmektedir.

1967 yılında Kars Senatörü Yusuf Ziya Ayrım, kulüplerin büyük bütçelerle organize edildiğini, ancak yıllar içerisinde gereken önem verilmediği için kulüplerin "işsizlerin ve talebelerin yuvası haline geldiği görülmekte" diyerek kulüplerin devlete zarar ettirdiğini ayrıca da işe yaramadıklarını belirterek durumu eleştirmektir. Köy İşleri Bakanı'na "*bu lüzumsuz masrafların yapıldığı kampların ıslahı için sayın bakan ne düşünmektedir*" diye sormaktadır. Adalet Partili Köy İşleri Bakanı Sabit Osman Avcı ise : "*…çiftçi eğitim kamplarının ekonomik olmadığı dikkate çarparsa da, Toprak Su Genel Müdürlüğü'nün çalışma konuları içinde toprak muhafazası, toprak ıslahı, sulama ve sulu ziraat metotlarının çiftçiye öğretilmesi de bu genel müdürlüğün hizmetleri ve vazifeleri arasındadır. Bu sebeple çiftçi eğitim kamplarında iktisadilik aranamaz, Ancak çiftçi kamplarının açılmasında ve yerlerinin tespitinde işsiz*

†††††††††††† Mahmut Makal, Yer Altında Bir Anadolu, Literatür Yayınları, İstanbul, 2008, S.23.
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Mahmut Makal, a.g.e., s.110.

vatandaşlara veya talebelere iş bulunması gibi bir kıstas katiyen bahis konusu değildir. Böylece ekstrem bir misal varsa onun üzerinde sureti hususiye de duracağımız gayet tabiîdir..." §§§§§§§§§§§§ Diyerek bu kampların çiftçilerin verimli üretim, toprağın işlenmesi konusunda bilgilenmesi ve kalkınma açısından önemine değinmektedir.

Diğer yandan kurulan kamplar sayesinde bir çok köyde teraslama, ağaçlandırma, meyve ağaçlarının bakımına dair bilgilerin verilmesi gibi başarılı işler yapılmıştır. Evet, bazı köylerde işler aksamıştır ancak Bakanın edindiği bilgiye göre bu işleri aksatanlar kamplar oradan ayrıldıktan sonra işleri aynı şekilde devam ettirmeyenler sebebiyle düzen tutturulamamasından kaynaklı sorunlardır. "…*Bunun yanında bu ter aslanı alandan böyle gayesine ulaşmamış misalleri gördüğümüz gibi, çok mükemmel neticeler alınmış misallerini de çokça çalışılan yerlerde görmek mümkündür. Ben bunlardan şu anda hatırıma gelenini İçel vilâyetimizin merkeze bağlı Çavak Köyü'nden verebilirim. Mükemmel terasla narenciye bahçeleri teşkil olunmuştur, muvaffak olunmuştur ve etraftaki köyler Toprak-su ofisinin kendi bölgelerinde de çiftçi eğitim kampları açması, teras yapılması, bağ tesisi, narenciye tesisi ve ağaçlama yapılması için bize çokça müracaat etmekte ve talepte bulunmaktadırlar… Köy çocuklarının bilgi ile ve daha verimli çalışmalarını teşvik eden birer teşebbüs olarak 4K kulüplerinin faydalarını önemle belirtmek istiyoruz. Bu kulüplerin çalışmalarının genişletilmesi hususunda bakanlıkça daha fazla ilgi gösterilmesini ve imkân ayrılmasını temenni ediyoruz.*********** Buradan da anlaşıldığı üzere kimi yerlerde halk dışarıdan gelen kısa süreli desteklere karşı mesafelidir. Ancak İçel örneğinde olduğu gibi kamplara karşı arzu ve istek içerisinde olan sayısız yerde vardır.

4K Sonrası…

Araştırmalarımız sırasında 4K projesinin 1960'ların sonuna doğru eski önemini yitirdiğini göstermektedir. 2000'li yıllara gelinceye kadar çiftçi çocuklarının eğitimine dair bir gelişme olmadığını kanısındayız. Diğer yandan günümüze yakın bir zaman diliminde projenin amaçlarına yakın farklı isimlerle çiftçi çocuklarını yetiştirmek amacıyla yapılanlara da rastlamak mümkündür.

2001 yılında GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ile Doğal Kaynak ve Maden suyu Üreticileri Derneği'nin desteğiyle yürütülen "Ulusal Tarım Kampları Lider Çiftçi Yetiştirme Projesi" adıyla adeta 4K çiftçi yetiştirme projesine göz kırpan yeni bir proje başlatılmıştır. Projeye göre 11-15 yaş arası kız ve erkek çocukları yaz tatilinde ortalama 12 gün süren kamplarda tarımdan, İngilizceye, spordan bilgisayar kullanımına kadar birbirinden farklı alanlarda eğitim almaktadırlar. Projeye katılan çocukların % 80'inin köylerde, ya da kırsal alanda yaşadığı, % 10'unun ise şehirde yaşayan çocuklar arasından belirlendiğini öğrenmekteyiz. Proje Gaziantep kaynaklı olup, ilerleyen 6 yıl boyunca Mardin, Diyarbakır, Adıyaman, Kilis, Siirt, Batman ve Şırnak gibi Doğu ve Güney Doğu illerinden öğrencilerin katılımıyla sayıları giderek artmıştır. Yalnız 2007 yılında 720 öğrenciye eğitim verildiği anlaşılmaktadır.†††††††††††††† Bu projenin yanı sıra Öncü Çiftçi Derneği'nin çalışmalarıyla 2001 yılında "Çiftçi Çocukları Genç Çiftçi Eğitimi Kampları" Temmuz ve Ağustos aylarında dört devre olarak Şanlıurfa'daki TEMAV (Tarımsal Enerji ve Mekanizasyon Araştırma ve Eğitim Vakfı) eğitim merkezinde gerçekleştirildiğine dair bilgilerde mevcuttur.‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ Ayrıca günümüzde Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde 5G adıyla benzer projeleri yeniden faal hale getirme çabaları mevcuttur ancak bu proje 18 yaş altına hitap etmemektedir.

§§§§§§§§§§§§ Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, B.31, O.3, 6.2.1967, s.s.983-985.
*********** CSTD, s.985.
†††††††††††††† https://www.gaziantep27.net/tarim-teknikleri-ogreniyorlar-62527h.htm
‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡‡ http://www.oncuciftci.net/oncuee/page.php?4

SONUÇ

Modern Türkiye'nin kırsal hayatı, köylüyü kalkındırmaya yönelik çabaları dönem dönem farklı yöntemlerle devam etmiştir denilebilir. Atatürk döneminde çiftçilerin modern tarım yöntemlerini öğrenmesi istenmiş, köye uzmanların gitmesi gerekliliği görülmüştür. Fakat pek çok alanda hizmet bekleyen köyün şehirden gidecek uzmanlarla kalkınmasının maliyetinin Türkiye'nin o yıllarda karşılayabileceğinin üzerinde olması sebebiyle olacak ki, bizzat köyün içinden onu bilen, orada yaşayan veya yaşamak isteyen köylü çocuklarından bir eğitimci ordusu yaratmaya çabalanmıştır. Bu kapsamda İsmet İnönü döneminde açılan Köy Enstitüleri 10 yıl boyunca köye öğretmen yetiştirerek, kırsalda değişimin önderleri olmuşlar fakat farklı ideolojik görüşler sebebiyle bu kurumlar 1954 yılında kapatılmışlardır. Demokrat Parti döneminde ise tarım alanında yurt dışından traktör vb. tarım aletlerinin satın alınması ve bunların köylüye uygun kredilerle verilme çabasıyla bir gelişme yaşansa da Türkiye'nin tarımsal alandaki sorunun çözümü mümkün olamamıştır. 1957 yılında köylü çocuklarına yönelik olarak açılan "4K Çiftçi Çocuklarını Yetiştirme Projesi" kapsamında Köy Enstitüleri kadar kapsamlı olmasa da köyün geleceği olan köy çocuklarının yetiştirilmesine önem verildiği görülmektedir.

"4K Çiftçi Çocuklarını Yetiştirme Projesi" adeta Demokrat Parti'nin Köy Enstitüsü gibidir. Elbette onun kadar yatırım yapılmış bir proje değildir. Ancak köyün kalkındırılmasında çocukların eğitiminin önemi anlaşılmış olacak ki böyle bir projeye onay vermekten çekinilmemiştir. Fakat Köy Enstitüleri'ne köyden gelen "maliyetli" eleştirileri 4K projesinin de kaderi olacaktır. Başlangıçta projenin devlet destekli olduğu zannedilse de sonrasında temel maliyetin köylülerin omuzlarına yüklenmesi gibi sebeplerle, köylüler tarafından da istenmeyecektir. Bu dönemde köyün ekonomik şartlarının çok alt düzeylerde kaldığı bilindiği için köylünün bu eleştirisi ve projeye destek vermemesine hak verilebilir.

Demokrat Parti döneminde başlatılsa da 1960'ların sonuna kadar projenin devam ettirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Elimizdeki bilgi ve belgeler ışığında şunu söyleyebiliriz. Demokrat parti girişimi olan proje 1960 sonrasında da desteklenmeye devam etmiştir. Proje gönüllülük esasına dayalı olması sebebiyle kısa sürede motivasyonunu kaybedecektir. Devlet desteklediği sürece devam etmesi, sivil toplum kuruluşu olarak yoluna devam edememesi gibi sebepler nedeniyle Amerika'daki benzerleriyle yarışamayacaktır. Çünkü devletin ödeme yapmadığı anda projenin yaşama şansı yoktur. Köy Enstitüleri de 4K Çiftçi Çocuklarını Yetiştirme projesi de, dönemlerin de hükümetlerin doğru bulup uygulamaya karar verdiği projelerdir; fakat her hükümet değişikliğinde sistemlerin yeni baştan organize edildiği hesaba da katılacak olursa iki projenin de akıbetinin neden bu denli hüsranla sonuçlandığı anlaşılacaktır.

Projenin Amerikan kaynaklı oluşu özellikle Mahmut Makal gibi Köy Enstitülü'ler tarafından da eleştirilecektir. Köy Enstitüleri'nin Sovyetlerin ideolojisini yaşattığı iddiasıyla karşı çıkan Türk Sağı'nda ise konu milliyetçilik temelinde eleştirilmeyecek ve Amerika'nın projesi olan 4K'ya karşı aynı sertlikte olmayacaklardır. Bu elbette, Türk Sağı'nın devlete bakışıyla da ilgilidir. Ona göre devletin bölünüp parçalanma tehlikesi, toprak kayıplarının yaşanma ihtimaline karşı devletin bir arada kalması düşüncesi nedeniyle devletçi bir tavır daima doğru bir tavırdır. §§§§§§§§§§§§§ Bu tavırda Türkiye'nin Amerika ve Avrupa merkezli politikaları benimsemiş olmasından kaynaklı olarak 4K'nın sağın ve de muhafazakâr bakışa sahip partilerin desteğini almasının doğal bir sonucudur. Demokrat parti döneminden beri Amerika'nın Türkiye olan göreceli iyi ilişkileri göz önüne alındığında devletçi tavrın Türk Sağında görülmesi olağandır denilebilir.

§§§§§§§§§§§§§ Öğr. Gör. Ertuğrul Meşe, Türk Sağında Köy Enstitüleri Algısı. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.1, 2017-Sonbahar, s.84.

KAYNAKÇA

1-**Arşivler**

-Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Fon:30-18-1-2, kutu:146, Gömlek:29, Sıra:18, tarih, 07. 06. 1957.

II-Resmi Yayınlar

-Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

III-Süreli Yayınlar

-Milliyet,

-Ziraat ve Yayım

-Yeni Ziraat

-Ziraat Dergisi

-Köy Postası

-Köy ve Eğitim

-Ziraat

IV-İnceleme yapıtlar

-Ayfer Kocabaş, "*Süreç Temelli Öğrenme ve Köy Enstitüleri"*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.10, Ocak 2014, s.s.50-61.

-Cevat Geray, "*Türkiye'de Köy Enstitüleri Hareketi ve Köy Kalkınması*", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.2, S.1, Ocak 1969, s.s.197-207.

-Ertuğrul Meşe, Türk Sağında Köy Enstitüleri Algısı. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.1, 2017-Sonbahar, s.s.83-95.

-Kemal Arı, Başlangıçtan Günümüze Türk Devrim Tarihi (Öncesi, Oluşumu ve Gelişimi), Zeus Yayınları, İzmir, 2013.

-Mahmut Makal, Yer Altında Bir Anadolu, Literatür Yayınları, İstanbul, 2008.

-Melis Karakuş, "Toplumsal Bellek Bağlamında Mezunların Anlatımıyla Köy Enstitüleri Deneyimi" , *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18 Sayı: 33, s.s..719-742.*

-Mithat Kadri Vural," II. Dünya Savaşı Sonrası Anti-Komünist Siyasal İklimin Köy Enstitüleri'nin Kapatılmasına Etkisi", Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.10, Ocak 2014, s.s.166-184.

-Nadir Yurtoğlu, Demokrat Parti Dönemi Tarım Politikaları ve Siyasi, sosyal, Ekonomik Hayata Tesirleri (1950-1960), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2017.

-Steven M Worker, "*History of Science Education in the 4-H Youth Development Program*" Monograph, Winter 2012.

-Scott Peters, Organizing Head, Heart, Hands and Health for Larger Service: The Public Value of 4-H Youth Development Work, The Center, Winter 1999.

-Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980, Yayın yön. Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul, 2000.